

STANISŁAW FLEJTERSKI

ORCID: 0000-0002-7057-1541

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

Wydział Ekonomiczny w Szczecinie

stanislaw.flejterski@wsb.szczecin.pl

Wyższe szkolnictwo ekonomiczne w Szczecinie
z perspektywy 75-lecia (1946–2021).
Od Akademii Handlowej
do wydziału Uniwersytetu Szczecińskiego

Ad futuram rei memoriam

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, nauki ekonomiczne, miasto Szczecin

Keywords: higher education, economic sciences, city Szczecin

Wprowadzenie

Opisanie rozwoju wyższego szkolnictwa ekonomicznego i nauk ekonomicznych w Szczecinie, na przestrzeni siedemdziesięciu pięciu lat jego istnienia, graniczy z *mission impossible*, tak ze względu na ograniczone ramy tych rozważań, jak i na to, że nie są pisane przez zawodowego historyka, *sine ira et studio*, lecz przez ekonomistę, związanego od ponad pół wieku z Pomorzem Zachodnim, a głównie ze Szczecinem. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Darłowie, jesienią 1966 roku rozpocząłem studia ekonomiczne na ówczesnym Wydziale Inżynierijsko-Ekonomicznym Transportu Politechniki Szczecińskiej.

Historia polskiego szkolnictwa wyższego w Szczecinie¹, a tym samym w naszym regionie, zaczęła się ponad dwadzieścia lat wcześniej wraz z symbolicznym przejściem władzy przez Polaków w Szczecinie (4 maja 1945 r.), usankcjonowanym dwa miesiące później oficjalnym objęciem urzędu przez inż. Piotra Zarembę, pierwszego polskiego prezydenta Szczecina. Początek należał do ekonomistów, 14 października 1946 roku był w dziejach polskiego Szczecina datą szczególną. Tego dnia, przed ponad siedemdziesięciu laty, dzięki nieocenionemu wsparciu ówczesnych poznańskich uczonych², z prof. Józefem Górskim na czele³, Szczecin zaczął stawać się ośrodkiem akademickiej myśli ekonomicznej i kształcenia ekonomistów. Pierwsza była Akademia Handlowa (1946–1950), następnie Wyższa Szkoła Ekonomiczna (1950–1955), Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Politechniki Szczecińskiej (1955–1985) i od 1985 roku Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Szczecińskiego (w latach 1990–2019 funkcjonowały dwa wydziały: Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania oraz Wydział Transportu

¹ Artykuł ten, z okazji tzw. brylantowego jubileuszu, dedykuję setkom wykładowców oraz tysiącom absolwentów ekonomii w Szczecinie (AH, WSE, PS, US), w szczególności mgr. Henrykowi Defee (ur. 1924) i prof. Kazimierzowi Sawickiemu (1926–2021), należącym do pierwszych absolwentów Akademii Handlowej z lat 1949–1950. W moim indeksie z lat 1966–1970 znajdują się oceny wpisane m.in. przez prof. prof. Leona Babińskiego, Władysława Górskiego, Juliusza Mikołajskiego, Alfreda Wielopolskiego, Zbigniewa Helińskiego, Przemysława Małką, Jerzego Wolszczana, Stanisława Schwanna, Józefa Rutkowskiego, Tadeusza Madeja, Klemensa Piotrowskiego, Tadeusza Wierzbickiego, Zygmunta Zielińskiego, Waldemara Grzywacza. Dla pełni obrazu warto wspomnieć, że w rejencji szczecińskiej w roku 1900 powołano Królewską Wyższą Szkołę Budowy Maszyn (Königliche Höhere Maschinenbauschule zu Stettin), z uprawnieniami wyższej szkoły zawodowej (mieściła się w gmachu obecnego Wydziału Elektrycznego ZUT przy ul. W. Sikorskiego 37). Od roku 1939 do początku roku 1945 działała pod nazwą Państwowa Szkoła Inżynierska (Staatliche Ingenieurhochschule in Stettin); szerzej zob. Paweł Gut, „Budowa uczelni wyższych w Szczecinie pod koniec XIX i w I połowie XX wieku”, w: *Akademicki Szczecin XVI–XXI wiek*, red. Piotr Niedzielski, Waldemar Tarczyński (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2015), 83 i n.

² Kazimierz Pająk, „Wkład Wielkopolski w powstanie, rozwój i działalność szczecińskiego środowiska akademickiego”. *Przegląd Zachodni* 1 (1986): 60–77.

³ Rektor Józef Górski podczas inauguracji w dniu 21 listopada 1946 roku powiedział: „Jestem ogromnie wzruszony, jestem wzruszony dlatego, że po raz pierwszy od stuleci przemawia polski profesor, w polskim Szczecinie i do polskiego słuchacza. Jest to niewątpliwie dla nas wszystkich przełomowa chwila (...). Nie chcemy kształcić jedynie samych groszorołów. Nasi absolwenci mają być przede wszystkim wysoko wyrobionymi obywatelami, rozumiejącymi głębokie potrzeby gospodarcze i społeczne kraju oraz szerokich warstw naszego narodu”, za: Pająk, „Wkład Wielkopolski”, 65.

i Łączności, od 1999 roku pod nazwą Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług⁴, a od jesieni 2019 roku – Wydział Ekonomii, Finansów i Zarządzania)⁵.

Burzliwa, nie wolna od dramaturgii oraz legend i anegdot, historia kształtowania się i rozwoju wyższego szkolnictwa ekonomicznego oraz nauk ekonomicznych w Szczecinie była przedmiotem opisów i analiz, głównie w związku z kolejnymi, wcześniejszymi jubileuszami zarówno uczelni, jak i poszczególnych wydziałów. W ograniczonych ramach niniejszego eseju możliwe jest skupienie się na dwóch sferach: po pierwsze, na krótkim przeglądzie dziejów rozwoju instytucjonalnego, po drugie – co wydaje się niezwykle istotne – na ludziach.

Kalendarium

Do kamieni milowych w rozwoju szczecińskiego ośrodka nauk i edukacji ekonomicznej należy zaliczyć następujące fakty (mieszczą się na tej liście również wydarzenia dotyczące ośrodków w Koszalinie i w Wałczu)⁶:

- 4–19 maja 1945 – wizyta Grupy Operacyjnej Uniwersytetu Poznańskiego, z mgr. Kazimierzem Flatau na czele, jej celem było utworzenie w Szczecinie oddziału tej uczelni⁷,
- 15 października 1946 – pierwszy wykład i początek funkcjonowania oddziału poznańskiej Akademii Handlowej (wykład odbył się w świetlicy dawnego Zakładu Oczyszczania Miasta, późniejszym Klubie/Domu Kultury „Słowianin”, przy ul. J. Korzeniowskiego 7),

⁴ Warto przypomnieć, że w tym czasie WZiEU był jedynym wydziałem posiadającym pełnię praw akademickich – dzięki temu możliwe było nadanie w roku 2000 doktoratów honorowych Jerzemu Giedroycowi i Leszkowi Kołakowskiemu.

⁵ Odrębny, zasłużony ośrodek rozwoju kształcenia i myśli ekonomicznej w Szczecinie to Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej AR, obecnie Wydział Ekonomiczny ZUT. Innymi ośrodkami kształcenia ekonomicznego są uczelnie niepubliczne z Zachodniopomorską Szkołą Biznesu i szczecińskim Wydziałem Ekonomicznym Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu na czele.

⁶ Dodać trzeba, że ekonomiści szczecińscy przez wiele lat prowadzili zajęcia w filiach i zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych, m.in. w Koszalinie (od 1959 roku), Gorzowie Wlkp., Słupsku, Dębnie Lubuskim, Kołobrzegu, Świnoujściu i Wałczu.

⁷ Na budynku przy ul. Mickiewicza 66, zajęтым dla uniwersytetu w Szczecinie, zawieszona została wówczas tabliczka o treści: Uniwersytet Poznański. Oddział w Szczecinie. Wejście wzbronione (to samo po rosyjsku), zob. *Encyklopedia Szczecina: wydanie jubileuszowe z okazji 70-lecia polskiego Szczecina*, red. Tadeusz Białecki (Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Kultury, 2015), 1127.

- 21 listopada 1946 – oficjalna inauguracja oddziału AH, z udziałem ówczesnej wiceminister oświaty (wykład inauguracyjny na temat „Bogactwa naturalne Ziemi Odzyskanych i ich znaczenie gospodarcze dla Polski” wygłosił prof. Florian Barciński),
- 1948 – przekształcenie oddziału AH w Poznaniu w samodzielną Akademię Handlową w Szczecinie,
- 1950 – przekształcenie Akademii Handlowej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną,
- 1955 – utworzenie Politechniki Szczecińskiej, powołanie Wydziału Inżynierjno-Ekonomicznego Transportu,
- 30 września 1985 – pierwsza inauguracja na Uniwersytecie Szczecińskim (na mocy ustawy z 21 lipca 1984 r.),
- 1993 – powstanie Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu – pierwszej na Pomorzu Zachodnim uczelni niepublicznej,
- 1999 – powstanie Wydziału Ekonomii i Zarządzania na Politechnice Koszalińskiej (od 2012 r. funkcjonuje pod nazwą Wydziału Nauk Ekonomicznych),
- 1999 – utworzenie Wyższej Szkoły Integracji Europejskiej, Wyższej Szkoły Zarządzania oraz Wyższej Szkoły Zawodowej Oeconomicus Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego,
- 2004 – utworzenie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałczu,
- 2008 – utworzenie w Szczecinie Wydziału Ekonomicznego Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.

Dla pełni obrazu odnotować należy, że procesom powstawania i rozwoju zachodniopomorskich uczelni towarzyszyło, tak w czasach PRL, jak i po roku 1989, wsparcie regionalnych i lokalnych władz administracyjnych. Dotyczyło to zarówno pionierskich czasów drugiej połowy lat 40. i działań ówczesnych władz (wojewoda Leonard Borkowicz, prezydent Piotr Zaremba) na rzecz utworzenia Akademii Handlowej, jak i lat późniejszych. Piszący te słowa miał okazję, jako sekretarz Komisji Organizacyjnej US (od stycznia do września 1985 roku), obserwować i doceniać realne wsparcie ówczesnych włodarzy województwa (wojewoda Stanisław Malec, wicewojewoda Andrzej Głowacki) i Szczecina (prezydent Jan Stopyra i prezydent Ryszard Rotkiewicz) dla idei powstania uniwersytetu. Innym znanym faktem, który warto odnotowywać w annałach historii, może być życzliwe wsparcie pod koniec lat 90. ówczesnego wojewody szczecińskiego dr. Marka Tałasiewicza na rzecz przejęcia na potrzeby US budynków przy ul. Cukrowej i Krakowskiej. Kontynuacją takiego podejścia była m.in. już w XXI stuleciu

aktywność ówczesnego marszałka Władysława Husejki w dziele rozbudowy i rozwoju tamtego kompleksu.

Na marginesie, niezależnie od tej pozytywnej oceny, trzeba zauważyć, że jak dotychczas nie udało się zbudować w Szczecinie „miasteczka uniwersyteckiego” lub chociaż wspólnego kampusu poszczególnych uczelni. Rozproszenie to można oczywiście objaśnić okolicznościami natury historycznej, jednak nie sposób nie zauważyć, że „zbiór nigdzie gęsty” (metaforę tę usłyszałem kiedyś od jednego z zachodniopomorskich wojewodów ze stopniem dr. inż.) raczej nie sprzyja akademickiej integracji oraz tak ważnej we współczesnej nauce wielo- i interdyscyplinarności. Ostatecznie granice między poszczególnymi subdyscyplinami ekonomicznymi są płynne, a bez uwzględniania kontekstu nie można na ogół otrzymać wartościowych rezultatów dociekań naukowych. Rangi bezpośrednich spotkań i dyskusji – mimo substytutu w postaci kontaktów zdalnych (postęp w tym zakresie w związku z pandemią jest wręcz widowiskowy) – nie sposób przecenić.

Ojcowie założyciele, rektorzy, dziekani

W syntetycznym opisie dziejów wyższego szkolnictwa ekonomicznego i nauk ekonomicznych w Szczecinie nie może oczywiście zabraknąć listy osób kierujących poszczególnymi jednostkami – organizatorów, głównie jednak rektorów i dziekanów. Szczególnej roli wymienionych poniżej osób – na ogół profesorów – nie sposób przecenić (choć nie wolno nie pamiętać o zasługach prorektorów i prodziekanów): Akademia Handlowa – rektorzy – Józef Górski, Leon Babiński; Wyższa Szkoła Ekonomiczna – rektorzy Leon Babiński, Czesław Pietrzyk, Eufemiusz Terebucha; Politechnika Szczecińska – Zygmunt Zieliński, Franciszek Gronowski; Akademia Rolnicza – Edmund Dobrzycki; Uniwersytet Szczeciński – Tadeusz Wierzbicki, Hubert Bronk, Waldemar Tarczyński.

Funkcje dziekanów w okresie minionych lat pełnili: Wyższa Szkoła Ekonomiczna – Gerard Feige-Górski, Stanisław Schwann, Czesław Pietrzyk, Władysław Górski, Przemysław Małek, Józef Rutkowski, Leon Babiński, Juliusz Mikołajski; Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Politechniki Szczecińskiej – Marian Madejski, Eufemiusz Terebucha, Stanisław Schwann, Józef Rutkowski, Jerzy Wolszczan, Przemysław Małek, Tadeusz Waśniewski, Tadeusz Wierzbicki, Tadeusz Madej, Franciszek Gronowski, Rudolf Falkiewicz,

Waldemar Grzywacz; Uniwersytet Szczeciński – Tadeusz Waśniewski, Lesław Swatler, Antoni Nowakowski, Teresa Lubińska, Edward Urbańczyk, Leon Dorozik, Waldemar Tarczyński, Małgorzata Łatuszyńska oraz w latach 1990–2019 Wydział Transportu i Łączności/Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług – Hubert Bronk, Adam Szewczuk, Józef Perenc, Aleksander Panasiuk, Piotr Niedzielski, Juliusz Engelhardt. Dziekanem Zamiejscowego Wydziału Społeczno-Ekonomicznego US w Gorzowie Wlkp. był prof. Jerzy Dudziński.

Dla pełnego obrazu dodajmy, że ekonomiści byli też lub są osobami kierującymi innymi uczelniami lub wydziałami. Prof. Zdzisław Łaski był rektorem Państwowej Szkoły Morskiej/Wyższej Szkoły Morskiej; prof. Krzysztof Chwesiuk był prorektorem Akademii Morskiej oraz dziekanem Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu tej uczelni; prof. Danuta Zawadzka (związana od lat ze szczecińskim środowiskiem ekonomicznym) pełni funkcję rektora Politechniki Koszalińskiej; dziekanem Wydziału Nauk Ekonomicznych tej uczelni był prof. Grzegorz Spychalski a prof. Ignacy Dziedziczak oraz prof. Jolanta Witek piastowali godność rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałczu; prof. Wojciech Olejniczak i prof. Aneta Zelek byli rektorami Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu; prof. Juliusz Engelhardt i dr Jacek Ławicki byli rektorami Wyższej Szkoły Integracji Europejskiej; prof. Waldemar Grzywacz i prof. Henryk Babis – sprawowali urząd rektora Wyższej Szkoły Zawodowej Oeconomicus; prof. Wojciech Bąkowski i dr Adam Rudawski byli rektorami Wyższej Szkoły Zarządzania; natomiast prof. Marek Dylewski, prof. Magdalena Majchrzak i dr Rafał Koczkodaj – dziekanami szczecińskiego Wydziału Ekonomicznego Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.

Mistrzowie i szkoły naukowe

Powyższa lista osób, które pełniły lub obecnie pełnią główne funkcje administracyjne nie jest skończona. W ciągu minionych ponad siedmiu dekad wybitny wkład w rozwój kształcenia i badań naukowych wniosło wielu innych uczonych: profesorów, doktorów habilitowanych i doktorów, wiążąc swoje życie zawodowe ze Szczecinem i tworząc dzieła z zakresu szeroko rozumianych nauk ekonomicznych. Interesujące byłoby zaprezentowanie przebiegu osobistych karier (pełnione funkcje, najważniejsze publikacje, otrzymane nagrody i wyróżnienia, dorobek dydaktyczny, osiągnięcia w zakresie kształcenia kadr naukowych, współpracy

z zagranicą oraz z praktyką gospodarczą, pozyskiwanie grantów i kierowanie projektami badawczymi, organizacja konferencji i seminariów naukowych). W okresie ponad 70. lat uczeni, reprezentujący kolejne jednostki w zmieniającym się szczecińskim ośrodku nauk ekonomicznych (AH, WSE, PS, US przy ul. Mickiewicza 64/66 i Cukrowej 8), wykształcili dziesiątki tysięcy absolwentów⁸, którzy wyróżnili się osiągnięciami w pracy, pełniąc rozmaite funkcje w praktyce gospodarczej i w życiu publicznym, również za granicą. Profesorowie i doktorzy opublikowali tysiące prac – monografie profesorskich, rozpraw habilitacyjnych, monografie i podręczników o zasięgu ogólnopolskim, artykułów naukowych, w tym wielu – szczególnie w ostatnich latach – w językach obcych, recenzji, ponadto ekspertyz i innych opracowań na rzecz praktyki gospodarczej. Byli wielokrotnie nagradzani nagrodami ministra, nagrodami w rozmaitych konkursach w sferze nauki, również szczecińskimi Noblami. Szczecinianie związani z ośrodkiem nauk ekonomicznych pełnili różne funkcje publiczne, wielokrotnie byli wybierani do Komitetów Polskiej Akademii Nauk. Prezesami zasłużonego, powstałego w 1956 roku Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego byli m.in. profesorowie Leon Babiński, Władysław Górski i Józef Rutkowski.

W tytule niniejszego podrozdziału znajduje się termin „szkoły naukowe” – od czasów starożytnych bywa rozmaicie pojmowany, czasem nadużywany. Szkoły naukowe były, są i będą fenomenem o zróżnicowanej genezie, granicach, sposobach funkcjonowania. Jedno jest pewne – placówki edukacyjne na ogół koncentrują się wokół postaci mistrza, lidera społeczności naukowej uznającej ten sam paradygmat i podobne podejście do kanonów uprawiania nauki. Czy i jakie

⁸ Absolwentami poza wieloma późniejszymi pracownikami naukowymi szczecińskich uczelni – byli np. Henryk Deffe, Marian Marek Drozdowski, Lesław Skinder, Zygmunt Królak, Jacek Niezychowski, Eugeniusz Daszkowski, Jan Stopyra, Tadeusz Żywczak, Wiesław Maniak, Andrzej Babiński, Doland Paszkiewicz, Grzegorz Dowlasz, Stanisław Lipiński, Lech Łyczywek, Andrzej Weber, Krzysztof Lewanowicz, Marek Piechocki, Andrzej Skowroński, Grzegorz Klonowski, Ryszard Witek, Ryszard Sielicki, Paweł Szynkaruk, Paweł Brzezicki, Bogusław Trzciniński, Jan Stasiak, Adolf Wysocki, Wojciech Wardacki, Jerzy Wójtowicz, Jerzy Miśkiewicz, Marek Koćmiel, Piotr Misiło, Wojciech Długoborski, Bogumił Rogowski, Roman Weczer, Janusz Żmurkiewicz, Ryszard Stoltmann, Eugeniusz Kisiel, Konrad Mądry, Bogdan Kurzaj Andrzej Mickiewicz, Wojciech Hawryszuk, Sebastian K. Świdorski, Dominik Rozkrut, Wojciech Kolenda, Wojciech Rybak, Jacek Smoliński, Marcin Kaczyński, Grzegorz Dorozik, Adam Szymko, ponadto Barbara Bartkowiak, Iwona Bobrek, Agata Doleska, Jolanta Dąszkowska, Iwona Flanc, Ewa Getka, Hanna Hańc, Lilianna Hołowacz, Joanna Kalinowska, Ludmiła Kopycińska, Katarzyna Koroch Mirosława Korol, Ewa Kwiatkowska, Marta Matraszek, Krystyna Pieczyńska, Ewa Sługocka, Magdalena Szczepkowska, Magdalena Wysocka-Łazar, Beata Zelińska, Katarzyna Zwarzany. Jedynie z braku miejsca nie sposób tu zaprezentować długiej listy absolwentów studiów podyplomowych (studiów III stopnia, z MBA na czele) oraz absolwentów studiów doktoranckich.

szkoły naukowe powstały i są rozwijane w szczecińskim ośrodku myśli ekonomicznej?

Próbę syntetycznego przedstawienia szczecińskich uczonych związanych z naukami i edukacją ekonomiczną warto poprzedzić sławną kiedyś, interesującą i nadal aktualną typologią naukowców autorstwa Mariana Mazura (*Historia naturalna polskiego naukowca*, 1970). Na czele listy sporządzonej przed laty przez tego badacza znajdują się naukowcy pionierzy, awanturnicy, ryzykanci, artyści, którzy stojąc na leśnej polanie dręczą się pytaniem: „ale co jest w tym lesie?” Łamią uznane prawa i teorie naukowe, tworząc nowe. Oni też bywają autorami zaskakujących pomysłów. Tuż za nimi można wymienić naukowców klasyków, mistrzów rzemiosła naukowego, kapłanów strzegących ładu w nauce, którzy nie wyjdą poza obręb owej leśnej polany, ale postarają się wszystko na niej wykryć w ramach istniejących praw. Klasycy, nie cierpiący pionierów jako burzycieli umiłowanego ładu, skorzy są do nazywania ich „pseudouczonymi”, do czego zresztą pionierzy dają im nierzadko powody. Pionierzy odwzajemniają się im epitetem „wrogów postępu w nauce”, miewając często słuszość. Pomimo tego antagonizmu, a może raczej dzięki niemu, na tych dwóch grupach naukowców opiera się rozwój nauki. Bez pionierów groziłaby nauce stagnacja, bez klasyków nauka mogłaby zejść na manowce i stać się szarlataństwem. Gdy pionierskie idee w konflikcie z kanonami rzemiosła naukowego wychodzą zwycięsko, wówczas jako nowe prawdy zostają włączone do skarbcza wiedzy. Trzecią grupę – jak zauważa Marian Mazur – tworzą naukowcy stymulatorzy, naukowcy postulatorzy i naukowcy reżyserzy, którzy sami nie podejmują rozwiązywania problemów, ale są obdarzeni zdolnością ich wynajdywania, stawiania i podsuwania innym, a jak wiadomo, właściwe postawienie problemu to już część jego rozwiązania. Ci nie wyjdą z polany do lasu, ale mogą pokazać, czego brakuje na samej polanie. Mogą pomóc w rozwiązaniu problemu przez wskazanie repertuaru metod i źródeł informacji. Tego rodzaju naukowcy, których można by też nazwać metodologami, są przydatni do organizowania, koordynowania i przewodniczenia w zespołowej pracy naukowej. Jako czwartą grupę można wymienić naukowców erudytów, kompilatorów, krytyków, mających upodobanie w gromadzeniu, konfrontowaniu i przetrawianiu cudzych idei, aby je potem podać w sposób usystematyzowany i krytycznie oceniony. Są oni zwykle autorami wartościowych monografií naukowych, a ich umiejętności są szczególnie cenne w kształceniu młodych naukowców. Oczywiście granice między wymienionymi czterema rodzajami uczonych są płynne.

Czy byli lub są wśród szczecińskich uczonych uprawiających nauki ekonomiczne – stosując kategorie autorstwa Mariana Mazura – pionierzy, klasycy, stymulatorzy, erudyci? Odpowiedź piszącego te słowa jest pozytywna. W tym miejscu wymienić należy przede wszystkim nazwiska – nieżyjących już – czołowych szczecińskich profesorów tytularnych, którzy zostawili po sobie znaczący dorobek naukowy oraz następców, kształcąc studentów oraz młodych pracowników nauki: Ryszard Budziński, Krzysztof Chwesiuk, Edmund Dobrzycki, Rudolf Falkiewicz, Franciszek Gronowski, Waldemar Grzywacz, Jan Karwowski, Zdzisław Łaski, Tadeusz Madej, Przemysław Małek, Antoni Nowakowski, Klemens Piotrowski, Irena Rutkowska, Józef Rutkowski, Kazimierz Sawicki, Stanisław Schwann, Antoni Skowroński, Lesław Swatler, Adam Szewczuk, Eufemiusz Terebucha, Tadeusz Waśniewski, Tadeusz Wierzbicki, Jerzy Wolszczan, Paweł Zalewski, Zygmunt Zieliński, Leon Babiński, Władysław Górski, Juliusz Mikołajski, Alfred Wielopolski.

Na kolejnej liście umieścić można emerytowanych oraz czynnych profesorów tytularnych, którzy wnieśli lub wnoszą nadal wkład do nauki i edukacji ekonomicznej: Wojciech Bąkowski, Aurelia Bielawska, Krystyna Brzozowska, Roman Czaplewski, Ksenia Czubakowska, Leon Dorozik, Zygmunt Drażek, Jerzy Dudziński, Marek Dutkowski, Ignacy Dziedziczak, Juliusz Engelhardt, Beata Zofia Filipiak, Stanisław Flejterski, Ewa Frąckiewicz, Waldemar Gos, Maria Hass-Symotiuk, Józef Hozer, Jolanta Iwin-Garzyńska, Władysław Janasz, Teresa Kiziukiewicz, Danuta Kopycińska, Kesra Nermend, Piotr Niedzielski, Aleksander Panasiuk, Józef Perenc, Grażyna Rosa, Edyta Rudawska, Iga Rudawska, Wanda Skoczylas, Józef Stanielewicz, Agnieszka Szewczyk, Zdzisław Szyjewski, Waldemar Tarczyński, Edward Urbańczyk, Kazimiera Winiarska, Elżbieta Załoga, Dariusz Zarzecki, Jan Zawadzki, Jolanta Zieziula.

I jeszcze jedna lista. Dobrym, subiektywnym prawem autora jest zaprezentowanie, wywodzących się z różnych generacji, wybranych nazwisk doktorów habilitowanych, na ogół profesorów US, którzy z różnych względów zasługują na umieszczenie w niniejszym jubileuszowym eseju. Na początek – nieżyjący już – Bronisław Dziedziul, Mirosława Gazińska, Hanna Jabłońska-Skinder, Janusz Jamroga, Jolanta Kondratowicz-Pozorska, Zygmunt Leśkiewicz, Tadeusz Obrębski, Tomasz Sondej, Grzegorz Spychalski. Z Alma Mater przy ul. Mickiewicza lub przy ul. Cukrowej związani byli w różnych okresach: Henryk Babis, Iwona Bąk, Maria Białasiewicz, Ignacy Chrzanowski, Izabela Dembińska, Marek Dylewski, Alina Gładzicka-Janowska, Zdzisław Gomółka, Marian Gruba, Stefan

Grzesiak, Joanna Hołub-Iwan, Mariusz Jedliński, Edward Kolbusz, Janusz Korol, Krzysztof Luks, Magdalena Majchrzak, Marian Malicki, Krzysztof Małachowski, Eugeniusz Mazur, Andrzej Mielcarek, Halina Nakonieczna-Kisiel, Krystyna Naumowicz, Wojciech Olejniczak, Andrzej Piegat, Leonard Rozenberg, Henryk Salmonowicz, Zygmunt Silski, Czesław Sułkowski, Piotr Szczypa, Bogusław Walczak, Jolanta Witek, Grażyna Wolska, Jerzy Wronka, Aneta Zelek.

Obecnie w Instytutach: Ekonomii i Finansów, Zarządzania oraz Gospodarki Przestrzennej i Geografii Społeczno-Ekonomicznej pracują m.in.: Adam Adamczyk, Jacek Batóg, Anna Bera, Tomasz Bernat, Beata Bieszk-Stolorz, Izabela Bludnik, Małgorzata Brojak-Trzaskowska, Mariusz Borowski, Agnieszka Budziewicz-Guźlecka, Jacek Buko, Augustyna Burlita, Katarzyna Byrka-Kita, Jacek Cyprijański, Maciej Czaplewski, Mariusz Doszyń, Wojciech Downar, Anna Drab-Kurowska, Wojciech Drożdż, Iwona Foryś, Sławomir Franek, Marzena Frankowska, Katarzyna Gadomska-Lila, Małgorzata Guzowska, Stanisław Hońko, Krzysztof Janasz, Wojciech Jarecki, Ireneusz Jaźwiński, Rafał Klóska, Renata Knap, Sebastian Kokot, Jarosław Korpysa, Katarzyna Koziół-Nadolna, Ewa Krok, Barbara Kryk, Karol Kuczera, Marek Kunasz, Tomasz Kwarciniński, Christian Lis, Alberto Lozano-Platonoff, Małgorzata Łatuszyńska, Agnieszka Majewska, Sebastian Majewski, Iwona Markowicz, Wiesław Maziarz, Ewa Mazur-Wierzbicka, Beata Meyer, Dariusz Milewski, Danuta Miłaszewicz, Radosław Miśkiewicz, Rafał Nagaj, Adam Pawlicz, Michał Pluciński, Przemysław Pluskota, Anna Pluta, Małgorzata Porada-Rochoń, Beata Sadowska, Adam Stecyk, Tomasz Strąk, Jakub Swacha, Katarzyna Szopik-Depczyńska, Beata Świecka, Małgorzata Tarczyńska-Łuniewska, Anna Tokarz-Kocik, Blanka Tundys, Anna Turczak, Jarosław Wątróbski, Joanna Wiśniewska, Tomasz Wiśniewski, Katarzyna Włodarczyk, Magdalena Ziolo, Patrycja Zwiech. Należy wyrazić życzenie i nadzieję, że wymienieni uczeni młodszej generacji będą z powodzeniem kontynuować tradycję i dorobek swoich poprzedników.

Brak miejsca nie pozwala na omówienie poważnego edukacyjnego i naukowego dorobku doktorów. Osoby ze stopniem doktora były/są autorami podręczników, monografii i artykułów. Tytułem przykładu warto wymienić: Hannę Babis-Janowską, Teresę Bał, Kazimierza Barańskiego, Tadeusza Buczkowskiego, Marka Czajkowskiego, Andrzeja Daneckiego, Ewę Flejterską, Józefa Gontarza, Jerzego Gracza, Leszka Gracza, Ewę Hozer, Stanisława Klukowskiego, Magdalenę Kogut-Jaworską, Edwarda Kolanko, Mieczysława Koralewskiego, Dominikę Kordełę, Teresę Kosacką, Gerarda Kowalewskiego, Teresę Królikowską,

Ewę Kubiak, Wiesława Łukasika, Zbigniewa Miklewicza, Benedykta Niemczynowicza, Monikę Pettersen-Sobczyk, Lecha Próchnickiego, Jerzego Rozwadowskiego, Monikę Różycką, Aleksandrę Smółczyńską, Zenona Sosnowskiego, Michała Stecyka, Elżbietę Szarugę, Agatę Wawrzyniak, Bogdana Wankiewicza, Barbarę Wąsikowską, Mateusza Wiścickiego, Włodzimierza Zasadzkiego, Małgorzatę Zwolankowską, Marka Zwolankowskiego.

Podsumowanie

Rangi szkolnictwa wyższego i nauki nie sposób przecenić. Francis Bacon (1561–1626) pisał przed wiekami: „tyle mamy władzy, ile mamy wiedzy”. Dokonania naukowe oraz edukacyjne kilkuset szczecińskich ekonomistów (profesorów tytularnych, profesorów uczelnianych lub doktorów habilitowanych, także wielu doktorów i magistrów) w latach minionego 75-lecia – bez zbędnej jubileuszowej kurtuazji – można ocenić wysoko, a w niektórych przypadkach bardzo wysoko.

Historia i minione dokonania są ważne jako fundament rozwoju, jeszcze ważniejsza jest przyszłość („ważne są tylko te dni, których jeszcze nie znamy”). Czasem mawia się, że każda generacja ma swój czas i swoje zadania do wykonania. Każde pokolenie czerpie z dorobku poprzednich, każdy człowiek, także człowiek uprawiający naukę, musi liczyć się z tym, że w gmachu, który zbudował, będą mieszkać inni. Nauka i uczeni mają do spełnienia wiele funkcji – od poznawczych do praktycznych: opisywanie, mierzenie, porównywanie, objaśnianie, wartościowanie, przewidywanie, proponowanie. Liczba i skala wyzwań znajdujących się obecnie przed gospodarką Polski, w tym gospodarką Pomorza Zachodniego, jest nadzwyczajna. Kolejne lata i następne dekady będą wymagać od szczecińskich uczonych, także ekonomistów, wielkiego wysiłku. Wydaje się, że kluczową rolę przypisać należy działaniom na rzecz silniejszego umiędzynarodowienia nauki (nauka była i jest globalna albo nie ma jej wcale), a także na rzecz inteligentnej integracji lokalnego środowiska. Wydaje się, że w tym zakresie jest sporo do zrobienia. Dotychczasowemu rozwojowi towarzyszył – zapewne z powodów obiektywnych, jak i subiektywnych – swoisty syndrom dekompozycji czy też atomizacji. Postulatu tego nie należy pojmować jako idei integracji instytucjonalnej za wszelką cenę, lecz głównie jako sugestię zdynamizowania rozwoju współpracy merytorycznej między wydziałami, instytutami, katedrami

i zakładami, *last but not least* – poszczególnymi naukowcami („można maszerować osobno, byle – kiedy trzeba – uderzać razem”).

Oczywiście idei integracji instytucjonalnej nie można wykluczyć w dającej się przewidzieć perspektywie. Pouczający, przy wszystkich wątpliwościach związanych z porównywaniem, wydaje się być przypadek niemieckiej Tybingi, miasta powiatowego, liczącego niespełna 100 tys. mieszkańców, w którym jest ponad 25 tys. studentów. Mieszkańcy Tybingi mówią o swoim mieście: „Tybinga nie ma uniwersytetu, Tybinga jest uniwersytetem”. Miasto i uniwersytet są nierozłączne, na ulicach jest mnóstwo młodych ludzi, śródmieście tętni życiem. Dodać trzeba, że tamtejszy uniwersytet powstał w roku 1477, nasze uczelnie są o wiele stuleci młodsze.

Wydaje się, że w dającej się przewidzieć perspektywie powinno dojść do kolejnego stadium debaty na temat integracji zachodniopomorskich uczelni (jedną z możliwości, zapisanych w obecnej ustawie, byłaby federacja). Powstanie wielowydziałowego Uniwersytetu Zachodniopomorskiego⁹ (złożonego np. z US, ZUT, Akademii Sztuki i ewentualnie pozostałych uczelni?) byłoby oczywiście ogromnym wyzwaniem, wymagającym wyobraźni, odwagi, kompetencji menedżerskich, realnego wsparcia władz rządowych i samorządowych.

Mimo znanych ograniczeń demograficznych i finansowych należy życzyć zachodniopomorskim uczelniom (w tym świętującemu jubileusz Wydziałowi Ekonomii, Finansów i Zarządzania US) i kilku tysiącom tutejszych uczonych kolejnych dokonań i sukcesów w kształceniu oraz w badaniach naukowych. Rola tworzenia i unowocześniania infrastruktury na rzecz zachodniopomorskich uczelni – również dzięki obecności w Unii Europejskiej – nie podlega dyskusji. Osobną kwestią jest dążenie do poprawy wizerunku szkolnictwa wyższego i nauki na Pomorzu Zachodnim. Od wyników ewaluacji, od pozycji w rankingach i kolejnych sukcesów zachodniopomorskich uczonych zależy, czy czołowi absolwenci szkół średnich naszego regionu będą planować studiowanie w uczelniach zachodniopomorskich oraz zwiążą swoje życie i kariery zawodowe z Pomorzem Zachodnim.

Rangi nauk ekonomicznych nie sposób przecenić, spotyka się nawet czasem opinię, że są one najważniejsze, najciekawsze i najtrudniejsze. Niektórzy nieprzypadkowo twierdzą, że nauki ekonomiczne są najbardziej ściśle wśród nieściśle

⁹ Stanisław Flejterski, „Uwagi w sprawie rozwoju nauk ekonomicznych w latach osiemdziesiątych (na marginesie dyskusji o powołaniu Uniwersytetu Zachodniopomorskiego)”, *Przegląd Zachodniopomorski* 1–2 (1982): 157–165.

i najbardziej nieściśle wśród ścisłych. Kwestią otwartą jest i pozostanie pytanie o status poszczególnych środowisk i ewentualne uznanie ich za szkoły naukowe *sensu stricto*, np. szczecińska szkoła ekonomiki transportu, szczecińska szkoła ekonomiki łączności, szczecińska szkoła prawa przewozowego, szczecińska szkoła finansów, szczecińska szkoła rachunkowości, szczecińska szkoła analizy i wyceny, szczecińska szkoła informatyki ekonomicznej, szczecińska szkoła statystyki i ekonometrii i inne.

Szczeciński ośrodek nauk ekonomicznych ma liczącą się, uznaną – choć nie czołową – pozycję wśród polskich centrów zajmujących się badaniami z zakresu ekonomii, finansów i zarządzania oraz gospodarki przestrzennej i geografii społeczno-ekonomicznej. Dotyczy to również znacznej liczby profesorów i doktorów związanych ze Szczecinem. Ten przyczynek jest skromną formą wyrażenia hołdu tym, którzy tworzyli – ojcom założycielom – i tym, którzy nadal wnoszą swój wkład w rozwój nauk ekonomicznych¹⁰. Jest również formą wyrażenia sympatii wszystkim P.T. absolwentom – Koleżankom i Kolegom z lat 1949–2021. W tym kontekście nie sposób pominąć specjalnej – obecnej i przyszłej – roli Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Nauk Ekonomicznych przy ul. Mickiewicza 66 (z Ekonomiczną Akademią Seniora włącznie).

Bibliografia

- Dorobek naukowy pracowników wyższych uczelni szczecińskich*. Szczecin: Sekcja Środowiskowa Pracowników Nauki przy Zarządzie Okręgu Związku Zawodowego Nauczycielstwa Polskiego, 1952.
- Downar, Wojciech, red. *Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego. Wczoraj – dziś – jutro*. Szczecin: Zapol, 2011.
- Encyklopedia Szczecina: wydanie jubileuszowe z okazji 70-lecia polskiego Szczecina*, red. Tadeusz Białecki. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Kultury, 2015.
- Filipiak, Beata, Aleksander Panasiuk, red. *Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług US. Tradycja i przyszłość. Jubileusz 18-lecia Wydziału*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2008.

¹⁰ Istotną rolę – inicjującą i integrującą – może i powinno nadal odgrywać Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Szczeciński Oddział PTE, powstały już na przełomie lat 40. i 50. Ma na swoim koncie poważny i stale powiększany dorobek. Niewątpliwy wpływ na liczne sukcesy i przedsięwzięcia, również o charakterze naukowym, mieli kolejni prezesi Oddziału: prof. Józef Rutkowski, prof. Waldemar Grzywacz, dr Zygmunt Klonek, prof. Edward Urbańczyk, prof. Adam Szewczuk, prof. Henryk Babis, prof. Aleksander Panasiuk i prof. Barbara Kryk.

- Flejterski, Stanisław, Agnieszka Szewczyk, red. *Byli z nami. Wspomnienia i biogramy*. Szczecin: Wydawnictwo Hogben, 2006.
- Flejterski, Stanisław, Józef Stanielewicz, red. *Nasz Wydział*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński. Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, 2000.
- Flejterski, Stanisław, Józef Stanielewicz, red. *Trzymajmy się morza*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński. Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, 2002.
- Flejterski, Stanisław, Tomasz Sobczak. „Szkoly naukowe i mistrzowie w szczecińskim ośrodku nauk ekonomicznych w latach 1946–2016”. W: *Akademicki Szczecin XVI–XXI wiek*, red. Piotr Niedzielski, Waldemar Tarczyński. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2016.
- Flejterski, Stanisław. „Uwagi w sprawie rozwoju nauk ekonomicznych w latach osiemdziesiątych (na marginesie dyskusji o powołaniu Uniwersytetu Zachodniopomorskiego)”. *Przegląd Zachodniopomorski* 1–2 (1982): 157–165.
- Gut, Paweł. „Budowa uczelni wyższych w Szczecinie pod koniec XIX i w I połowie XX wieku”. W: *Akademicki Szczecin XVI–XXI wiek*, red. Piotr Niedzielski, Waldemar Tarczyński. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2015.
- Hozer, Józef, Stanisław Flejterski, red. *Ekonomia w Szczecinie: Jubileusz 55-lecia Wyższego Szkolnictwa Ekonomicznego na Pomorzu Zachodnim (1946–2001)*. Szczecin: Wydawnictwo Konferencyjno-Szkoleniowe, 2001.
- Kopycińska, Danuta, Adam Szewczuk, Józef Stanielewicz. „50 lat wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie”. W: *Nasza Alma Mater. Wspomnienia absolwentów szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych*, red. Józef Stanielewicz i in. Szczecin: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Oddział Wojewódzki, 1996.
- Pająk, Kazimierz. „Wkład Wielkopolski w powstanie, rozwój i działalność szczecińskiego środowiska akademickiego”. *Przegląd Zachodni* 1 (1986): 60–77.
- Pawłowski, Piotr. *50 lat Politechniki Koszalińskiej (1968–2018). Historia, ludzie, wydarzenia*. Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2018.
- Prowans, Stanisław, red. *Politechnika Szczecińska w latach 1946–1971*. Warszawa: PWN, 1974.
- Schwann Stanisław. „Sprawozdania z pracy katedr WI–ET PS. Wykaz prac opublikowanych w okresie lat 1947–1961”. *Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej. Ekonomia* 10 (1963), 42.
- Stanielewicz, Józef, Włodzimierz Stępiński, Edward Włodarczyk. *Uniwersytet Szczeciński: prekursorzy, założyciele, ludzie*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2015.
- Waśniewski, Tadeusz. „40 lat wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie – od Akademii Handlowej do Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Szczecińskiego”. *Zeszyty Naukowe US, Prace Wydziału Ekonomicznego* 6 (1986): 51–86.

Załoga, Elżbieta, Józef Staniewic. *65-lecie Szczecińskiej Szkoły Ekonomiki Transportu: przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010.

Zaremba, Piotr. *Szczecin – miasto wyższych uczelni*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1954.

Abstrakt

W roku 2021 świętuje swój jubileusz 75-lecia akademicka społeczność ekonomistów w Szczecinie. Jesienią 1946 roku utworzona została pierwsza uczelnia wyższa w historii powojennego Szczecina – oddział poznańskiej Akademii Handlowej, przekształcony później w samodzielną szkołę wyższą. Jej kontynuacją były kolejne jednostki naukowe: Wyższa Szkoła Ekonomiczna (1950–1955), Wydział Inżynierijno-Ekonomiczny Transportu Politechniki Szczecińskiej (1955–1985), a od 1985 roku wydział/wydziały ekonomiczne funkcjonujące w ramach Uniwersytetu Szczecińskiego (od jesieni 2019, po połączeniu, jako Wydział Ekonomii, Finansów i Zarządzania). Tekst ten jest próbą zaprezentowania głównych faktów związanych z rozwojem nauk ekonomicznych i wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie w latach 1946–2021. Intencją autora było podkreślenie roli osób, głównie profesorów, które w tym okresie w największym stopniu wpłynęły na kształt i pozycję szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych, między innymi przez tworzenie szkół naukowych i kształcenie następców, badania naukowe, publikacje, kontakty z ośrodkami zagranicznymi oraz z praktyką gospodarczą.

Higher economic education in Szczecin from the perspective of 75th anniversary (1946–2021). From Academy of Commerce to Faculty of the University of Szczecin

Abstract

In 2021 the academic community of economists in Szczecin celebrate their 75th anniversary. In autumn 1946 the first higher school in the post-war history of Szczecin was established: a Division of Academy of Commerce in Poznań, later transformed into autonomous Academy of Commerce. Its continuation were subsequent scientific units: Higher School of Economics (1950–1955), Faculty of Engineering and Economics of Transport of Technical University of Szczecin (1955–1985), and from 1985 faculty/faculties of economics operating within University of Szczecin (from autumn 2019 the joint faculty is named Faculty of Economics, Finance and Management). In this article an attempt is made to review main facts of the development of science of economy and higher economic education in Szczecin in the years 1946–2021. Particularly, the author's intent is to

mention names of contributors, mainly professors, who in this period mostly influenced the shape and position of the Szczecin centre of economic sciences, by creating scientific schools and educating successors, by their scientific research, publications, contacts with foreign centres and with economic practice, among others.

Cytowanie

Stanisław Flejterski, „Wyższe szkolnictwo ekonomiczne w Szczecinie z perspektywy 75-lecia (1946–2021). Od Akademii Handlowej do wydziału Uniwersytetu Szczecińskiego”, *Przegląd Zachodniopomorski* 36 (2021), 65: 405–420, DOI: 10.18276/pz.2021.36-15.